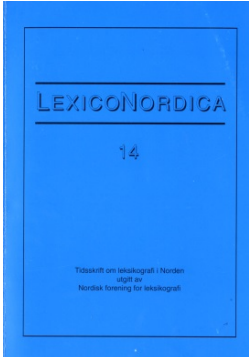

LexicoNordica

Titel:	Kvaliteten af de leksikografiske definitioner i ordbøger, leksika og encyklopædier	
Forfatter:	Henning Bergenholtz og Inger Bergenholtz	
Kilde:	LexicoNordica 14, 2007, s.11-34	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive	

© LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre LexicoNordica (1-16) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Henning Bergenholtz & Inger Bergenholtz

Kvaliteten af de leksikografiske definitioner i ordbøger, leksika og encyklopædier

The titles of lexicographic tools – dictionary, lexicon or encyclopaedia – are normally just names given to them by the publishers, although you may point out certain differences between certain types. At least in the nordic countries the genuine purpose of a dictionary normally is to be giving help by problems with existing texts, the so-called communicative problems. A lexicon serves a narrow field whereas an encyclopaedia serves as a tool for getting knowledge about all fields. Talking about quality in lexicographic works you may point out the lack of quality in the sense of counting errors. But from a metalexigraphic point of view the errors are not important. More interesting are those definitions which are correct but not sufficient. The thesis of our paper is that even if you assume a certain completeness, you cannot achieve quality without including a) the type of the potential user – being an expert, a semi-expert or a layman dealing with L1 or L2 – and b) the needs which the reference work wants to fulfil – helping to solve problems in reception, text production, translation, or knowledge achievement. Examples from gene technology and musicology will be given. Our own proposals are based on an Internet dictionary on musical terms, MUSIKORDBOGEN 2007, which has recently been made accessible.

Titlen på dette bidrag indeholder flere problematiske termer. For det første er **ordbog, leksikon, encyklopædi** uklare udtryk, som ikke bruges ensartet. De er i praksis navne, som gives af leksikografer eller af forlag, fx POLITIKENS MUSIKORDBOG (1995), som forlaget mod forfatterens vilje kaldte sådan, selvom hun foretrak termen musikleksikon. Tendentielt kan man dog sige, at ordbøger primært vil give hjælp til kommunikationsrelaterede problemer (reception, tekstproduktion, oversættelse) og kun sekundært til vidensrelaterede problemer. For leksika og encyklopædier er det omvendt: De vil primært være et værktøj til hjælp ved vidensrelaterede problemer, kun sekundært ved kommunikationsrelaterede problemer, i praksis først og fremmest ved receptionsproblemer. Vi taler derfor om et referenceværk og bruger synonymt dertil udtrykket leksikografisk opslagsværk. For det andet er **leksikografisk definition** et misvisende udtryk, hvis der med definition forstås en definition, som skal opfylde alle videnskabsklassifikatoriske krav til en definition. Synonymt hermed bruges udtrykket betydningsangivelse eller encyklopædisk angivelse. Der skelnes således ikke mellem semantisk og encyklo-

pædisk angivelse. Denne adskillelse har vi i flere artikler afvist og påvist dens manglende konsistens i relation til metaleksikografiske overvejelser, fx Bergenholtz (1994a), Bergenholtz/Kaufmann (1996). I dag vil vi sige, at diskussionen om en adskillelse er en lingvistisk diskussion, ikke en leksikografisk. En veluddannet leksikograf medtager de oplysninger, som svarer til at dække de forudsete behov for de forudsete brugere, dvs. de forudsete ordbogsfunktioner. De vil være forskellige i forskellige leksikografiske opslagsværker med forskellige ordbogsfunktioner. Ikke altid er brugergruppen dog angivet klart. I nedenstående eksempler er (1) muligvis brugbar for mange lægfolk, (2) er noget lettere at forstå for lægfolk, her bliver først og fremmest fortalt, hvad agar bruges til, (3) stammer fra en molekylærbiologisk ordbog for semiekspertter, her forklares de molekylærbiologisk relevante aspekter, herunder brug ved gennemførelse af eksperimenter:

(1) agar

fortykningsmiddel og stabilisator udvundet af cellevæggene af en række rødalgearter.

(GYLDENDALS LEKSIKON (2007), den 1., dvs. den korteste version)

(2) agar

gelé af pulveriserede havalger, kogt ud med vand. Fremstilles især i Japan og Californien; anvendes som stivemiddel i fødevarerindustrien, som næringssubstrat for bakteriekulturer, som appetur og som tilsætning til afføringsmidler. (ASCHEHOUGS LEKSIKON 2007)

(3) agar

Agar er et meget sammensat polysaccharid, som udvindes af alger. Agar bliver anvendt som fast eller geléagtigt substrat til dyrkning af mikroorganismer, fx bakterier og gær. Ved temperaturer omkring 60° er agar flydende, og ved lavere temperaturer opnår den en fastere geléagtig konsistens. Agarblokke fremstilles ved at hælde flydende agar i støbeforme, der siden fjernes, når agaren er afkølet. (GENTEKNOLOGISK ORDBOG 1992)

Når man skal bedømme kvaliteten af sådanne leksikografiske definitioner, er der især tre kriterier, man kan og også indtil nu har fokuseret på:

1. Er den leksikografiske definition korrekt?
2. Er den leksikografiske definition fuldstændig?
3. Er den leksikografiske definition relevant, herunder forståelig for den intenderede brugergruppe og værkets intenderede funktion(er)?

Korrekte leksikografiske definitioner

I almensproglige leksikografiske opslagsværker, hvor de medvirkende leksikografer ikke selv har været og heller ikke i tilstrækkelig grad har inddraget fageksperter, kan der let påvises en stor grad af ikke-korrekte leksikografiske definitioner:

chatten *mit E-Mails (zwanglos) im Internet kommunizieren*
(DUDEN GWDS³ 1999)

Når man chatter, sender man ikke e-mails.

genbank *institusjon der ein registrerer og tek vare på arvestoff til bruk i framtidig foredling* (NORSK ORDBOK 1994)

Det drejer sig ikke om nogen institution, men om det, der også kaldes et genbibliotek, som opstilles af enkelte forskere, forskergrupper og evt. også af institutioner. Det drejer sig om følgende sammenhæng, som forklares på følgende måde i en ordbog for semiekspertter:

genbibliotek *En samling af klonede gener, oftest indeholdende mange eller i sjældnere tilfælde alle gener af en bestemt art, kaldes et genbibliotek. Det kan foreligge som genomisk DNA-bibliotek eller cDNA-bibliotek.* (GENTEKNOLOGISK ORDBOG 1992)

Denne betydningsangivelse er som sagt beregnet for semiekspertter. For lægfolk ville følgende betydningsangivelse være korrekt (i modsætning til den i NORSK ORDBOK 1994) og (i modsætning til den i GENTEKNOLOGISK ORDBOG 1992) også forståelig for lægfolk:

genbank *kollektioner af gener fra dyr, planter, svampe, bakterier og virus, der opbevares til senere brug, f.eks. i forbindelse med gensplejsning*

Sådan vil man sandsynligvis kunne fortsætte, for almensproglige ordbøger giver generelt ikke nøjagtige oplysninger om alle de fagtermer, de medtager; se hertil Bergenholtz (1994a) med eksempler fra danske og svenske ordbøger. Jo længere væk fra leksikografernes almenviden og tilfældige specialviden et bestemt fagområde kommer, jo større er mængden af urigtige eller utilstrækkelige oplysninger:

bakteriofag *submikroskopisk organisme, opfattet som virus, som snylter på og til dels opløser og dreper bakterier*
(NORSK RIKSMÅLSORDBOK 1995)

Bakteriofager bliver ikke opfattet som vira, de er vira. Punktum. Hvordan den pågældende leksikograf er kommet på den forklaring, er uforståeligt. Termen kendes siden 1917, fagets egenskaber er velbeskrevne. Fejl af denne art finder man ikke blot i nordiske ordbøger, også i engelske og tyske:

Bakteriophage virenähnliches Kleinstlebewesen, das Bakterien vernichtet (DUDEN GWDS³ 1999)

Bakteriofager eller kort fager er ikke ”noget der mindes om vira”, de er vira. Og de er ikke nogle ”mindste levende væsner”. De lever ikke efter den definition, som er almindelig gældende i biologien, de har aldrig levet. Heller ikke følgende molekylærbiologiske term forklares korrekt i en almensproglig ordbog:

genmutasjon mutasjon som går for seg i eit gen i ei kjønns-celle (NORSK ORDBOK 1994)

En genmutation kan problemløst forklares med en mutation i et gen, men der forekommer ikke kun mutationer i kønsceller. Hvordan skulle ellers bakterier og vira (som ikke har kønsceller) kunne mutere?

Men også i opslagsværker, som normalt kaldes leksika eller encyklopædier, og hvor fagekspertter i højere grad har medvirket, finder man fejl. Chesneys (2006) undersøgelse kommer frem til, at 13% af alle artikler i store encyklopædier indeholder fejl eller er upræcise. Intet taler for, at danske encyklopædier skulle adskille sig fra engelsksprogede:

mbira afrikansk musikinstrument af varierende størrelse, oftest bestående af en række metal- eller trætunger, der er fæstnet til en klangkasse. Tungernes frie ender vibrerer, når de knippes. Mbiraen og lignende instrumenter kendes også under fællesbetegnelsen sansa eller tommelfingerpiano. (DEN STORE DANSKE ENCYKLOPÆDI 2004)

Problemet i denne artikel er ”oftest”, idet en mbira ikke ofte, men altid har metal- eller trætunger. Vi kan her se, at Wikipedia i sådanne tilfælde er et mere nøjagtigt opslagsværk, men – som kritikere siger – ofte bedst egnet for eksperter og semiekspertter, da informationstætheden er stor og brug af fagtermer betydelig¹:

¹ Chesney (2006) har givet anledning til en voldsom diskussion på nettet; på en hjemmeside findes der fx ikke mindre end 889 bidrag til temaet Experts Rate Wikipedia's Accuracy Higher Than Non-experts (2006). En del af den berettigede kritik går på, at antallet af probander i Chesneys undersøgelse er for ringe, og at ”accuracy” ikke defineres præcist, se hertil Anderson (2006), Finin (2006). Hvad

mbira In African music, the **mbira** (also known as **Likembe**, **Mbila**, **Thumb Piano**, **Mbira Huru**, **Mbira Njari**, **Mbira Nyunga Nyunga**, **Marimba**, **Karimba** or **Kalimba**) is a musical instrument consisting of a wooden board to which staggered metal keys have been attached. It is often fitted into a resonator. In East Africa there are many kinds of mbira, usually accompanied by the hosho. Among the Shona there are three that are very popular (see *Shona music*). The Mbira is usually classified as part of the lamellaphone family.
(<http://en.wikipedia.org/wiki/Mbira>)

For nu at blive inden for musikkens verden viste en anmeldelse ved Bergenholtz (1994b), at et norsk musikleksikon, MUSIKKORDBOKEN (1992), havde grove fejloplysninger ved ca. halvdelen af lemmaerne: *Basso continuo* er ikke en ”Vedvarende, liggende basstemme”, men betegnelsen for cembalostemmen (kombineret med cello eller fagot) i et værk fra barokken. *Alt* svarer ikke til alle følgende sideordnede angivelser ”Altstemme/sang, dyp kvinnestemme, den højeste mannsstemme”. Med *alt* betegnes ikke den højeste mandsstemme, lige så lidt som den dybeste kvindestemme kaldes *contralto*, hvilket den leksikografiske definition ved *contralto* fortæller den undrende eller godtroende ordbogsbruger. Definitionen ved *all'unisono* ”To eller flere stemmer spiller samme tone” kalder på smilebåndet. Der spilles ikke bare samme tone, men samme melodi eller stemme. Noget af et højdepunkt i ordbogen findes under *inversjon*. Den leksikografiske definition hertil er så god, at den selv efter den tiende gentagelse ikke mister noget af sin mystiske spænding. Den kan anbefales som latterbringende citat i en festtale til en musikinteresseret: ”Omvending av motiv ved gjentakelse hvor oppadgående og nedadgående tonerekke går motsat vei”.

debatten og også Chesneys grundargument viser, er først og fremmest, at Wikipedia ikke lider under manglende kvalitet. Det er ellers grundanken mod den ”demokratiske” ordbogsredigering i Wikipedia, en kritik, der lyder plausibel, men heller ikke efter vore erfaringer kan opretholdes. Mængden af eksperter, som holder Wikipedia så nogenlunde fri for fejl, er tilsyneladende større end mængden af eksperter, som holder ordbøger og encyklopædier fri for fejl. Hvor Chesneys undersøgelse viser, at 13% af artiklerne i normale encyklopædier indeholder ukorrektheder, kan vi ud fra vores gennemsyn af danske opslagsværker bekræfte en sådan fejlprocent for danske opslagsværker uden dog at kunne sætte helt præcise procenttal på påstanden.

Ufuldstændige leksikografiske definitioner

Rent metaleksikografisk er fejlplysninger i virkeligheden uinteressante. De viser kun, at et bestemt opslagsværk ikke er blevet planlagt og udarbejdet efter professionelle leksikografiske principper. Mere interessante er de definitioner, som er korrekte, men ikke fuldstændige. For man kan vende det om og sige, at en hvilken som helst leksikografisk definition er ufuldstændig, hvis man som ideal vil oplyse alt om et lemma; man vil til de fleste lemmaer kunne skrive flere bøger. Alligevel er fx følgende artikel så ufuldstændig, at man også kunne kalde den fejlagtig:

mbira *Shona plucked idiophone*
(SOUTH AFRICAN MUSIC DICTIONARY 2000)

Mbiraer bliver ikke kun brugt af shonaerne, men er udbredt over hele Øst- og Sydafrika, ofte kaldes den mbira, men fx også ikembe, likembe eller mbila. På tilsvarende vis er en metallofon ikke blot et Orff-instrument, som samme ordbog mener:

metallofoon *Orff-instrument*
(SOUTH AFRICAN MUSIC DICTIONARY 2000)

Der findes metallofoner i mange slags musik, lige fra gambang i gamelanmusik til vibrafoner i vestlig symfonisk musik. Vi kan kalde det en fejl, vi kan kalde det ufuldstændigt. Det afgørende er, hvilke oplysninger den forudsete brugergruppe har brug for for at få dækket de informationsbehov, ordbogen er beregnet til at dække.

Dette synspunkt lyder banalt. I metaleksikografisk og i praktisk leksikografisk sammenhæng burde det være indlysende. En stor del af de bidrag, som forstår sig selv som bidrag til leksikografien, men i virkeligheden er lingvistiske bidrag til leksikologien, stiller absolutte krav som fx Wierzbicka (1985:39): "An adequate definition must show fully what the word in question means". En sådan fuldstændighed er dog lingvistens viden om sproget uden inddragelse af kendskab til faget: "no specialized knowledge can be regarded as part of the meaning. In other words, no fact about mugs that only potters would know should be included in the definition of mug, and no fact that only zoologists would know should be included in the definition of tiger." (Wierzbicka 1985:41). Vi har set i ovennævnte tilfælde, hvad der kan ske, når leksikografen mangler den nødvendige viden om sagen; resultatet er nødvendigvis forkerte leksikografiske definitioner. Vi er heller ikke enige med Wierzbicka (1985:330–332), som her redegør for, at leksikografiske definitioner nødvendigvis må være lange, for at kunne redegøre for al den

nødvendige lingvistiske viden om et udtryks betydning. Der er ikke noget problem i, at nogle leksikografiske definitioner er lange, det er heller ikke chokerende, som Wierzbicka (1985:331) udtrykker det om sine meget lange definitioner af en kop, en tiger osv.:

No doubt the length of the definitions of concrete words proposed here will be found by some to be quite shocking. I admit that it was surprising for me, too. (Wierzbicka 1985:331)

Problemet for leksikologer, der også opfatter sig selv som leksikografer, er, at de mener, at alle ordbogsbrugere ønsker at få alt at vide i et forklaringsprog, som er beregnet for lægfolk. Det er ikke tilfældet. Der er forskellige brugergrupper, som ordbøger ikke kan være et brugbart redskab for, hvis de tilbyder samme type ordbogsartikel uafhængigt af de informationsbehov, ordbogen er beregnet til at dække.

Relevante leksikografiske definitioner

Ud fra følgende skematiserede opdeling mellem forskellige brugertyper og deres faglige og sproglige forudsætninger kan man præcisere klarere, i hvilken henseende forskellige leksikografiske definitionstyper bedst kan dække forskellige brugerbehov. Under brug af en skalering fra stor over nogen til ringe **fagviden** og tilsvarende for sprogkunnen, som igen opdeles i **fagsproglig kunnen** og **almensproglig kunnen** (se hertil Tarp 2006, kap. 5.2), kan man i princippet opstille 30 forskellige brugertyper i relation til L1 og 30 i relation til L2. En del af disse teoretisk mulige brugertyper vil være sjældne i praksis, andre slet ikke mulige. Dog vil langt flere af typekombinationerne kunne forekomme i relation til L2 end til L1:

bruger- type	fagviden	fagsproglig kunnen	almensproglig kunnen
1	stor	stor	stor
2	stor	stor	nogen
3	stor	stor	ringe
4	stor	nogen	stor
5	stor	nogen	nogen
6	stor	nogen	ringe
7	stor	ringe	stor
8	stor	ringe	nogen
9	stor	ringe	ringe
10	nogen	stor	stor
11	nogen	stor	nogen
12	nogen	stor	ringe
13	nogen	nogen	stor
14	nogen	nogen	nogen
15	nogen	nogen	ringe
16	nogen	ringe	stor
17	nogen	ringe	nogen
18	nogen	ringe	ringe
19	ringe	stor	stor
20	ringe	stor	nogen
21	ringe	stor	ringe
22	ringe	nogen	stor
23	ringe	nogen	nogen
24	ringe	nogen	ringe
25	ringe	ringe	stor
26	ringe	ringe	nogen
27	ringe	ringe	ringe
28	–	–	stor
29	–	–	nogen
30	–	–	ringe

Det er klart, at fagviden hhv. fagsproglig kunnen kan skilles fra almen- sproglig kunnen, mens fagviden og fagsproglig kunnen må være indbyr- des afhængige. Fx vil type (10) svare til den gode fagjournalists forud- sætninger, mens type (22) er et eksempel på en fagjournalist med dårlige forudsætninger. Endvidere må det påpeges, at man i alle de tilfælde, hvor det drejer sig om klart ikke-fagsproglig brug, ikke kan tale om fag- viden og om fagsproglig kunnen. Det drejer sig om alle genuint almen- sproglige udtryk fra alle ordklasser, men også om udtryk, som ud over at være fagtermer bruges i ikke-faglige betydninger, fx *det ligger ikke i mine gener at gå lange ture*. For at forstå eller bruge 'ligge i mine gener' i betydningen 'bryde sig om, kunne lide' er fagviden og fag-

sproglig kunnen irrelevant, måske endda forstyrrende. For sådanne tilfælde er der i skemaet sat en kort streg (ved typerne 28–30).

For brug af referenceværker med leksikografiske definitioner på L1 gælder, at kun kombinationer med stor L1-almensproglig kunnen er realistiske brugertyper. Heller ikke realistisk er det, at der skulle eksistere brugere med ringe fagviden og stor fagsproglig kunnen. Dette gælder også for brug af referenceværker med leksikografiske definitioner på L2. For brugertyper med ringe almensproglig kunnen i L2 vil et L2-L1-referenceværk være et bedre egnet hjælpemiddel, evt. som hjælp til at søge videre i et andet opslagsværk med leksikografiske definitioner på L1. Det er selvfølgelig både kommercielt og også praktisk helt urealistisk at forestille sig 60 forskellige leksikografiske opslagsværker af samme art til et sprog. Det er heller ikke nødvendigt. I stedet for kan man slå de realistiske brugertyper sammen ud fra prædikatet fagviden, som er det vigtigste parameter for forståelsen af de leksikografiske definitioner. Man kan således for referenceværker med leksikografiske definitioner på L1 nøjes med tre kombinationsbrugertyper, i det følgende blot kaldet ”type”:

(type 1) for eksperter, dvs. brugertype 1, 4 i ovenstående skema

(type 2) for semieksperter, dvs. brugertype 10, 13, 16 i ovenstående skema

(type 3) for lægfolk, dvs. brugertype 22, 25, 28 i ovenstående skema

Tilsvarende kan man fastlægge tre realistiske kombinationsbrugertyper for referenceværker med leksikografiske definitioner på L2 ud fra prædikatet fagviden:

(type 4) for eksperter, dvs. brugertype 1–8 i ovenstående skema

(type 5) for semieksperter, dvs. 10, 13–17 i ovenstående skema

(type 6) for lægfolk, dvs. 22, 25–26, 28–29 i ovenstående skema

Indholdet af den skematiske opdeling i brugertyper og brugerforudsætninger kan bruges til overvejelser om de forskellige krav til leksikografiske opslagsværker. Der kan skelnes mellem kommunikative og kognitive funktioner. Ved kommunikative funktioner må man grundlæggende skelne mellem ordbogshjælp til reception, tekstproduktion og oversættelse. De seks grupper har forskellige behov, som bedst vil kunne dækkes af forskellige opslagsværker, eller – hvad der er dette bidrags tese – ved en artikelopdeling med flere efter hinanden følgende leksikografiske definitioner svarende til behovet for at dække flere angivne kommunikative funktioner. Mht. **reception** kan man foretage følgende overvejelser, som forudsætter forskellige leksikografiske definitioner for ekspert,

semieksperter og lægfolk (eksempler med forslag hertil følger senere i artiklen):

- Type 1: Ekspert, der læser en L1-tekst, kan nøjes med en ækvivalent eller en ultrakort leksikografisk definition under brug af de faglige termer, som en ekspert bruger og kender. Normalt vil han slet ikke gøre brug af et leksikografisk opslagsværk. Hvis han alligevel gør det, fordi han i et tilfælde ikke har en tilstrækkelig viden (fx ved en ny term i et nyudforsket delområde), vil han have brug for en omfattende leksikografisk definition.
- Type 2: Semiekspert, der læser en L1-tekst, kan nøjes med en kort leksikografisk definition under brug af videnskabelige termer.
- Type 3: Lægmand, som læser en L1-tekst, kan nøjes med en kort leksikografisk definition beregnet for en lægmand, uden brug af videnskabelige termer, hvis disse ikke forklares som en del af den leksikografiske definition.
- Type 4: Ekspert, der læser en L2-tekst, kan nøjes med en ækvivalent eller en kort leksikografisk definition under brug af de normale videnskabelige termer.
- Type 5: Semiekspert, der læser en L2-tekst, kan nøjes med en kort leksikografisk definition under brug af videnskabelige termer.
- Type 6: Lægmand, som læser en L2-tekst, kan nøjes med en kort leksikografisk definition beregnet for en lægmand, dvs. uden brug af ikke-forklarede videnskabelige termer.

Tekstproduktion og oversættelse vil vi her undlade at behandle og henvise til fremstillingen i Tarp (2006:57–93). I korthed kan der dog siges, at man også her alt efter brugertype har behov for forskellige typer leksikografisk definition.

Mht. **videnstilegnelse hhv. leksikografisk hjælp ved kognitive behov** vil enhver potentiel bruger søge et leksikografisk værktøj skrevet i det eller de sprog, han behersker bedst. Hvis sådanne værktøjer ikke findes eller ikke er tilgængelige, vil han bruge værktøjer skrevet i andre sprog og her evt. ikke kunne forstå alle enkeltheder. Denne problemstilling vil vi i det følgende kun i ringe grad tage højde for.

- Type 1: Ekspert, der sandsynligvis ønsker at få bekræftet sin fagviden; her vil en kort leksikografisk definition under brug af videnskabelige termer være tilstrækkelig. Normalt vil han slet ikke gøre brug af et leksikografisk opslagsværk. Hvis han alligevel gør det, fordi han i et tilfælde ikke har en tilstrækkelig viden (fx ved en ny term i et nyudforsket delområde), vil han have brug for en omfattende leksikografisk definition, som sætter termene ind i en sammenhæng.
- Type 2: Semiekspert, der vil vide noget om et område, han ikke har ekspertviden om. Alt efter vidensbehov vil han ønske sig en kort eller en lang leksikografisk definition for en lægmand eller en semiekspert, delvis under brug af videnskabelige termer.

- Type 3: Lægmand, som ønsker at få noget at vide om et område, han ikke ved ret meget om. Alt efter vidensbehov vil han have brug for en kort eller en omfattende leksikografisk definition skrevet for lægmænd, hvor fagudtryk forklares undervejs.
- Type 4: Ekspert, der af en eller anden grund bruger et leksikografisk opslagsværk på et sprog, han ikke fuldt behersker. Hvis det drejer sig om at få bekræftet sin fagviden, vil en kort leksikografisk definition under brug af fagets termer være tilstrækkelig. Normalt vil han slet ikke gøre brug af et leksikografisk opslagsværk. Hvis han alligevel gør det, fordi han i et tilfælde ikke har en tilstrækkelig viden (fx ved en ny term i et nyudforsket delområde), vil han have brug for en omfattende leksikografisk definition under brug af videnskabelige termer.
- Type 5: Semiekspert, der vil vide noget om et område, han ikke har ekspertviden om på et sprog, han ikke fuldt behersker. Alt efter vidensbehov vil han ønske sig en kort eller en lang leksikografisk definition for en lægmand eller en semiekspert, delvis under brug af videnskabelige termer.
- Type 6: Lægmand, der af en eller anden grund bruger et leksikografisk opslagsværk på et sprog, han ikke fuldt behersker. Han vil alt efter vidensbehov have brug for en kort eller en omfattende leksikografisk definition skrevet for lægfolk, dvs. uden brug af ikke-forklarede videnskabelige termer.

Afgrænsningen mellem lægfolk, semiekspertes og eksperter er ikke en klassifikatorisk med klare grænser, men en typologisk med flydende overgange. I artiklen "Das schlaue Buch" (Bergenholtz 1998) opstilles forslag til en ordbog med separate leksikografiske definitioner for lægfolk med behov for en kort leksikografisk definition til receptionshjælp eller videnstilegnelse, for lægfolk med behov for en forholdsvis omfattende videnstilegnelse, og for semiekspertes, som i tilfælde af receptionshjælp kan nøjes med den korte leksikografiske definition.

Det første af disse forslag er beregnet til et leksikografisk opslagsværk for lægfolk, dvs. type 6 (hvis de ikke har engelsk som modersmål) eller type 3 (hvis de har engelsk som modersmål), når de ønsker hjælp ved et receptionsproblem:

germ cell

base for sexual reproduction; a fusion of a male and a female germ cell causes the fertilisation of the egg.

→ § 9

Angivelsen af en paragraf henviser til en systematisk indledning i ordbogen, som indeholder en slags indføring i faget molekylærbiologi. Til et leksikografisk opslagsværk for interesserede lægfolk, dvs. type 3, men evt. også for type 6, der ønsker at udvide deres viden om en bestemt molekylærbiologisk term foreslås følgende leksikografiske definitioner:

germ cell

base for sexual reproduction; a fusion of a male and a female germ cell causes the fertilisation of the egg.

Germ cells (or gametes) are cells that possess the haploid number of chromosomes. They are created in special tissues, the gonads. The ovaries are the gonads of females and the testis those of males. The process resulting in germ cells is termed gamete genesis. Fertilisation, a fusion of a male and female germ cell, brings about the zygote, a cell possessing a diploid number of chromosomes. During the embryonic stage this cell can develop so that it creates another individual.

→ gamete, cell, chromosome, meiosis

→ § 9

Til et leksikografisk opslagsværk for semiekasperter, dvs. type 2 hhv. 5, behøver den leksikografiske definition ikke nødvendigvis at være længere. I nedenstående tilfælde er det tværtimod for semifagfolk fuldt ud tilstrækkeligt at få at vide, at den pågældende term er uklar og ikke bruges af eksperter:

germ cell

The expression germ cells is sometimes used for gametes, gamete-producing cells, or bacterial spores.

→ gamete, cell, chromosome, meiosis

→ § 9

Andre eksempler viser, at det, når der skelnes mellem artikler for lægfolk og for semiekasperter, ikke er et spørgsmål om en lang eller kort leksikografisk definition eller om hjælp til reception eller til videnstilegnelse, men om forklarings sproget. Ved *germcelle* var den leksikografiske definition for semiekasperter særlig kort, fordi *germcelle* ikke er et egentligt fagudtryk, ved *gen* har de leksikografiske definitioner for interesserede fagfolk samme kvantitative omfang som for semiekasperter, men er i øvrigt meget forskellige:

gene

the basic unit of inheritance transmitted from parent to offspring.

An organism contains many genes – in humans approximately more than 100,000. Each gene has a specific characteristic, e.g. one out of the potential blood groups. In chemical terms genes are small sections of big complex molecules, the nucleic acids. In bacteria these are coiled aggregates and in higher organisms they are constituents of chromosomes.

→ bacterium, chromosome, molecule, nucleic acid

→ § 21

Det må bl.a. betvivles, om lægfolk vil forstå ret meget af artiklen for semifagfolk:

gene

A gene is a DNA sequence encoding a protein, tRNA or rRNA. For eukaryotes a gene can also be defined as a transcribed DNA sequence or transcription unit. In prokaryotes two or more proteins are often encoded in the same transcription unit, and such a transcription unit plus its associated regulatory sequences is termed an operon.

→ bacterium, chromosome, molecule, nucleic acid

→ § 21B

Når vi i dette bidrag taler om kvalitet, menes der først og fremmest kvalitet i relation til at opfylde de krav, som det leksikografiske opslagsværks genuine formål, dvs. den eller de antagede leksikografiske funktion(er), indikerer. Under forudsætning af, at den givne leksikografiske definition er korrekt, vil opslagsværket have høj kvalitet, hvis det opfylder følgende tre krav:

- (a) Opslagsværket skal have en opbygning, så brugeren hurtigt og sikkert kan navigere sig frem til præcis den information, han har brug for.
- (b) Den leksikografiske definition skal være formuleret på en sådan måde, at den intenderede brugergruppe uden store problemer kan forstå definitionen.
- (c) Den leksikografiske definition skal indeholde det og kun det, brugeren har brug for for at få dækket sit behov.

Vi har udarbejdet et musikleksikon, hvor vi har forsøgt at opfylde disse krav. Det er et opslagsværk, hvis intenderede brugergruppe ligger på grænsen mellem type 2 og 3. Mere konkret vil det være musikstuderende, musikskoleelever, musikudøvere og alle musikinteresserede, som har behov for hjælp ved læsning af musiktekster eller ønsker at få yderligere viden om musik:

nogen/ringe fagviden

nogen/ringe fagsproglig viden

nogen/stor almensproglig viden

Opslagsværket har to primære funktioner: (1) hjælp til at dække behov ved receptionsproblemer med tekster, hvori der indgår musiktermer; (2) hjælp til at dække kognitive behov for at få mere eller ny partiel eller systematisk viden om grundlæggende musikterminologi. Til (1), dvs.

hjælp til at forstå en tekst, er der valgt en sprogbrug beregnet til lægfolk; til (2), dvs. hjælp til at tilegne sig yderligere viden om en musikterm, er der valgt en sprogbrug, som i stor udstrækning er beregnet til semieksperter.

Vi vil her tage nogle af de termer, vi har nævnt i løbet af bidraget, og vise, hvordan de fremstilles i det konkrete opslagsværk. Vi gør opmærksom på, at udtrykkene ”kort” og ”lang” definition i MUSIKORDBOGEN (2007) ikke er lig med brugen af samme udtryk i GYLDENDALS LEKSIKON (2007). I sidstnævnte leksikon drejer det sig om artikler fra forskellige opslagsværker, som nu er sat sammen i samme database, her drejer det sig om komplementære leksikografiske definitioner. I princippet er den korte definition i MUSIKORDBOGEN (2007) beregnet for brugere, der ønsker receptionshjælp; kort+lang-definitionen er beregnet for brugere, der ønsker at få en relativt udtømmende oplysning om en musikalsk term. Under feltet for søgestrengen forklares ”kort” for brugeren ved følgende tilføjelse: ”hjælp til at forstå en tekst”, ”lang” er hjælp til kognitive behov, behov for en mere omfattende viden om den pågældende musikterm, hvilket forklares som ”hvis du vil vide mere”. I det følgende vil vi præsentere enkelte artikler og her bruge kortformen ”kort” for den kommunikative funktion hjælp til reception og ”lang” for den kognitive funktion hjælp til videnstilegnelse.

kort

mbira en lille håndholdt afrikansk idiofon, som består af nogle metal-tunger, der spilles med tommelfingrene, med en lille kasse som resonator
(MUSIKORDBOGEN 2007)

lang

mbira
en lille håndholdt afrikansk idiofon, som består af nogle metaltunger, der spilles med tommelfingrene, med en lille kasse som resonator
Mbira kaldes også tommelfingerklaver. Tungerne kan også være af træ, og lydkassen, der som regel er af træ eller bambus, kan have mange forskellige former. Det kan også være en kalabas. Mbiraen findes i store dele af Syd- og Østafrika. Den er nationalinstrument i Zimbabwe og bruges af Shonafolket i religiøs sammenhæng. Man finder den også under betegnelsen ikembe, og den ledsages ofte af rasleinstrumentet hosho, en kalabas fyldt med frø. Atter andre betegnelser er sansa og kalimba.
se også: idiofon
synonym: sansa
flere oplysninger:
http://www.peterepstein.com/pages/321_instruments_africa.html

Illustration:

(MUSIKORDBOGEN 2007)

For den ordbogsbruger, som ser eller hører udtrykket *mbira*, er den korte leksikografiske definition tilstrækkelig til at komme videre i teksten. Den lange leksikografiske definition kan udvides ved klik på de forskellige links, hvor internetadressen i dette tilfælde fører til, at man kan komme til at høre lyden af instrumentet. Som det ses, kan den lange leksikografiske definition ikke stå alene, den forudsætter den korte og er en fortsættelse af denne. Ud over, at henvisningerne under den lange leksikografiske definition er links, kan man fx være kommet frem til *mbira*, hvis man har søgt på *kalabas*, som er en bestanddel af mange tredje verdens musikinstrumenter.

Ved det næste eksempel foreligger der polysemi

kort

metallofon

- 1 fællesbetegnelse for idiofoner af metal som fx bækken og gong
 - 2 et instrument, som er sammensat af metaldele
- (MUSIKORDBOGEN 2007)

lang

metallofon

- 1 fællesbetegnelse for idiofoner af metal som fx bækken og gong
- se også: idiofon

- 2 et instrument, som er sammensat af metaldele
 Udtrykket bruges også specielt om stavspil med metalstave
 som fx xylofon, hvor hver stav i sig selv er en idiofon.
 se også: gendør, stavspil, xylofon
 (MUSIKORDBOGEN 2007)

Begge artikler er overblikartikler, som ikke går i detaljer, idet metallofoner kan have mange forskellige udformninger. På den måde undgår man fejl og unøjagtigheder, som de forekommer i flere ordbøger og leksika, fx:

metallo'fon (græsk): musikinstrument, bestående af metalplader af forskellig længde og med hver sin tone; betjenes med en lille hammer.
 (ASCHEHOUGS LEKSIKON 2007)

Hertil kan siges følgende: Metallofon er ikke en betegnelse for et specielt musikinstrument, men for en gruppe af beslægtede instrumenter. En metallofon består desuden langt fra altid af metalplader i forskellige længde og spilles langt fra altid med små hamre; det gælder fx for de to metallofoner gong og bækken.

En tilsvarende unøjagtighed i form af angivelse af detaljer, som ikke generelt gælder for metallofoner, findes i en ny dansk ordbog:

metallofon musikinstrument bestående af metalplader der anslås med hammer eller kølle, fx et klokkespil el. en vibrafon
 (DEN DANSKE ORDBOG 2003–2005)

Hertil kan igen indvendes, at en metallofon ikke altid består af metalplader, men lyd giveren er af metal. Som eksempel ville gong have været bedre, vibrafon er problematisk, da den er forsynet med elektromotor. Den pågældende ordbog har forsøgt at skrive en lang leksikografisk definition i kort form, men har uddraget specielle elementer, som fordrejer udtrykkets almene betydning.

I følgende eksempel er ingen af definitionerne særlig lange, men synonymet er link til et opslag med mere udførlig leksikografisk definition:

kort

basso continuo latin oversættes med: fortsat bas
 (MUSIKORDBOGEN 2007)

lang

basso continuo *latin* oversættes med: fortsat bas

Det drejer sig om et andet ord for barokkens akkompagnementspraksis, generalbas.

synonym: generalbas

(MUSIKORDBOGEN 2007)

Den lange leksikografiske definition er således rent grafisk meget kort med et link til generalbas, hvor man kan finde de nøjagtige oplysninger, alt efter om man har brug for receptionshjælp eller ønsker at vide noget mere om basso continuo hhv. generalbas:

kort

generalbas en form for instrumentalt akkompagnement, som opstod omkring år 1600 og var fremherskende indtil midten af det 18. årh.

(MUSIKORDBOGEN 2007)

lang

generalbas en form for instrumentalt akkompagnement, som opstod omkring år 1600 og var fremherskende indtil midten af det 18. årh.

Et ensembles dybeste stemme blev udført af et eller flere dybe melodiinstrumenter sammen med et tasteinstrument/akkordinstrument. Deres stemmer kaldes tilsammen basso continuo. Basstemmen blev forsynet med cifre, som angav, hvilke treklangsomvendinger og tilføjede toner akkordinstrumentet skulle udføre. Hvis der ikke stod nogen angivelse, skulle grundtreklangen på den pågældende tone spilles. Alterationer kunne angives ved tilføjede fortegn.

Generalbasprincippet er kun tænkeligt på baggrund af monodiens homofone satsteknik. Det bygger på en kombination af interval- og harmonilære, men også på en grundlæggende improvisatorisk tradition, som stammer fra det 16. årh. Akkordernes beliggenhed bestemmes af den continuo-spilleren, som også kan tilføje ornamentter og udføre akkordbrydninger. Resultatet har været afhængigt af den herskende tid og stil, men som regel drejede det sig om en fir- eller femstemmig sats, hvor stemmeføringsreglerne blev friere, jo flere stemmer der var. I vore dage, hvor man ikke kan forvente, at akkompagnatørene kender til den gamle praksis, udgives værkerne gerne med en udskrevet akkordsats, et såkaldt klaverudtog, som ikke må forveksles med et obligat akkompagnement, dvs. en akkompagnementssats, som den pågældende komponist selv har komponeret og udskrevet.

se også: barok, monodi

Illustration:

The illustration shows two staves. The top staff is a treble clef staff with a brace on the left, labeled 'mulig udførelse'. It contains five measures of music with chords: a C major triad, a Bb major triad, a G major triad, a G major triad with a flat on the second line, and a G major triad with a sharp on the second line. The bottom staff is a bass clef staff labeled 'notation', containing five measures with the following figures: 6, b, 6, 8, b7, and 6. Below the final 6 is a #4/2.

(MUSIKORDBOGEN 2007)

Den leksikografiske definition i den forhen kritiserede danske ordbog er her beundringsværdigt kort og præcis:

generalbas akkompagnerende basstemme forsynet med becifringer □ især udført i barokmusik
(DEN DANSKE ORDBOG 2003–2005)

Derimod har både DEN STORE DANSKE ENCYKLOPÆDI (2004) og ASCHEHOUGS LEKSIKON (2007) lange leksikografiske definitioner, som i deres udførlighed og syntaktiske kompleksitet ikke gør dem særlig egnede som hjælpemiddel ved et receptionsproblem. Man kunne ganske vist have nøjedes med at læse det første substantiv med dertil hørende ledsætning. Men det kan brugeren kun nøjes med, hvis han allerede kender betydningen, og i det tilfælde har han ikke noget receptionsproblem og slår ikke op i opslagsværket. De to følgende artikler er derfor bedst egnede til videnstilegnelse – med den nævnte indskrænkning, at sproget er noget tungt:

generalbas basso continuo; akkompagnementsmetode, hvor en melodistemme ledsages af akkordspil på cembalo, lut eller lignende over en i noder noteret basstemme; akkorderne er kun antydet ved becifring, således at der inden for den harmoniske ramme hersker en vis improvisatorisk frihed, der stiller store krav til akkompagnatøren. Var en fremherskende stil i baroktiden; senere blev øvelser i generalbasspil et led i undervisningen i harmonilære.
(ASCHEHOUGS LEKSIKON 2007)

generalbas generalbas, basso continuo, musikalsk notationssystem og akkompagnementspraksis, der indgår centralt i hovedparten af barokmusikkens genrer og kompositionsteknikker. Selve princippet opstod i Italien omkring 1600 i direkte tilknytning til monodien. Det består af en noteret fortløbende basstemme, der er forsynet med tal og tegn som

vejledning for akkordlægningen. Tallene angiver, om der skal spilles grundakkord, sekstakkord, septimakkord osv., mens kromatiske afvigelser markeres med streger eller løse fortegn.

Talrige enkeltheder vedrørende akkordspillet er overladt til den udøvendes kunnen, smag og fantasi, på samme måde som det kendes fra spil med moderne becifring. I ensemble-sammenhæng spilles bassen almindeligvis af en dyb stryger eller blæser, mens akkorderne udføres på cembalo, orgel, lut e.l.

(DEN STORE DANSKE ENCYKLOPÆDI 2004)

Herunder sammenlignes leksikografiske definitioner til den term, som ovenfor førte til det ufrivilligt morsomme citat fra den lille norske MUSIKKORDBOKEN (1992), *inversion*. Udtrykket har voldt vanskeligheder i alle undersøgte ordbøger. MUSIKORDBOGEN 2007 har valgt at beskrive udtrykket som polysemt, således at betydning 2 får sin lange leksikografiske definition svarende til synonymet *modbevægelse*.

kort

inversion

1 omvending

2 modbevægelse

(MUSIKORDBOGEN 2007)

lang

inversion

1 omvending

I forbindelse med fugaen siger man fx, at et tema optræder i omvending, hvis dets intervaller lægges om inden for okta-ven, dvs. en nedadrettet kvint bliver til en opadrettet kvart. I nogle tilfælde bevares intervallernes størrelse, således at en opadgående lille terts bliver til en nedadgående lille terts, altså en slags spejlvending af det tematiske materiale. I seriel musik er inversion normalt betegnelsen for brug af tolvtonerækken med modsatrettede intervaller.

Denne satsteknik blev brugt første gang af Arnold Schönberg (1874–1951) i det første værk med konsekvent seriel teknik, Klaversuiten fra 1921–23.

synonym: modbevægelse², omvending¹

Illustration:

(fra J.S. Bachs fuga i d-mol, BWV 851)

2 om forholdet mellem to stemmer, hvis melodier forløber enten fra hinanden eller imod hinanden

synonym: modbevægelse ¹

(MUSIKORDBOGEN 2007)

Ingen af de undersøgte ordbøger definerer *inversion* som polysem. DEN DANSKE ORDBOG (2003–2005) har til dette lemma ingen særlig musikbetydning, og opslaget i ASCHEHOUGS LEKSIKON (2007) besværliggøres betydeligt af, at det prøver at forklare termen i alle mulige fagsprog på en gang. Det gøres ikke bedre af, at den leksikografiske definition til den musikalske term er unøjagtig (*inversion* forekommer ikke kun i seriel musik, og *spejlvending* er en noget kryptisk betegnelse, hvis den anvendes uden yderligere forklaring):

inversion (latin): omdrejning; omvendt tilstand eller stilling. Omvendt ord- eller ledstilling, f.eks. ”gammel er hun” i stedet for ”hun er gammel”. I lægesprog dels betegnelse for homoseksualitet, dels for en omdrejning af et kromosomstykke, så at dets gener ligger i omvendt rækkefølge. Geometrisk set danner punktsystemerne ABCD... og abcd... en inversion, hvis linjerne Aa, Bb, Cc... går gennem samme punkt O (inversionscentrum) og $OA \cdot Oa = OB \cdot Ob = OC \cdot Oc =$ en konstant (inversionspotensen). I seriel musik er inversion en spejlvending af et musikstykkets grundlæggende toneserie. (ASCHEHOUGS LEKSIKON 2007)

DEN STORE DANSKE ENCYKLOPÆDI (2004) indeholder en alvorlig fejl, da springet C–G (en kvint) netop ikke er det samme interval som G–C (en kvart). Hvis der menes C–G opad over for G–C nedad, er eksemplet forkert anvendt, idet udgangstenen burde have været den samme, dvs. det burde så have været *springet C–G (op) bliver til C–F (ned)*. Men der er dog en henvisning til et nodeeksempel andetsteds, og inversion er en term, som allerbedst forklares med et nodebillede:

inversion inversion, (af lat. inversio, af invertere 'vende om'), i musik ændring af et temas intervaller, således at opadgående bevægelse bliver nedadgående og omvendt, dog med bevarelse af intervallerens størrelse (fx omvendtes springet C–G til G–C). Inversion er almindelig i polyfon musik (kanon, fuga) og anvendes også i bl.a. tolvtonemusik. Se nodeeksempel til augmentation (nederst).
(DEN STORE DANSKE ENCYKLOPÆDI 2004)

MUSIKORDBOGEN (2007) giver ud over en kort leksikografisk definition til receptionshjælp og en lang til udførligere oplysninger også systematiske oplysninger med en henvisning til den integrerede systematiske oversigt over musikteoretiske sammenhænge, som bedst forklares netop systematisk i form af en lille musikteoretisk oversigt.

kort

notation det at nedskrive musik i en nodetekst
(MUSIKORDBOGEN 2007)

lang

notation det at nedskrive musik i en nodetekst
Nodeskriftens udvikling hænger tæt sammen med den musik, den skal gengive. Noderne til den tidlige kirkemusik gik fx grundlæggende ud fra tredelingen af nodeværdierne som symbol på treenigheden. Efter år 1600, hvor kirkemusikkens altdominerende rolle er udspillet, deles noderne i to, mens treslagsnoder kræver særtegn. Især efter 1920 har komposition med microtoner og tolvtonerækker vist den såkaldt moderne nodeskrifts begrænsninger, da den er tilpasset det diatoniske skalasystem og den dur-mol-tonale harmonik. Og uanset hvor mange tegn, man søger at præcisere noderne betydning med, vil der altid være mulighed for, at forskellige tider og personer interpreterer dem forskelligt.
se også: nodeskrift, nodesystem
flere oplysninger: § 1,
<http://www.ccarh.org/courses/253/link/>
(MUSIKORDBOGEN 2007)

Den lange leksikografiske definition forsøger at vise, hvordan den nuværende nodeskrift er blevet udviklet gennem musikhistorien i vekselvirkning med den musik, den har skullet fastholde. Under "flere oplysninger" er der linket til ordbogens systematiske afsnit, hvor § 1 forklarer notationssystemet, som det traditionelt har været brugt indtil i dag, og til en internetside, hvor der fortælles om andre notationssystemer og forsøg

på at udvikle og tilpasse de forhåndenværende. Indholdet på internet-adressen illustrerer forskellige mere eller mindre kuriøse forsøg på at sprænge grænserne for notation, som ofte blot er tilpasset den eller de specielle kompositioner, de er opfundet til. Eller det bliver vist, hvordan symbolskrift tilpasses specielle instrumenter. Og endelig indeholder siden utallige links til videre uddybning.

Morale

Ingen er uden fejl og dadel. Det gælder også for ordbøger, leksika og encyklopædier, kort sagt for alle leksikografiske opslagsværker. Direkte fejl er ikke så sjældne, som de fleste brugere af opslagsværker antager. De går ud fra, at de spørger et orakel, som kender det korrekte svar. Fejlene er ganske vist irriterende og også genstand for den nødvendige kritik i de alt for få nøjagtige anmeldelser, der findes. Men det virkeligt metaleksikografisk interessante er at diskutere de funktionsrelevante leksikografiske definitioner, både mht. forklaringsprog i relation til de intenderede brugeres vidensforudsætninger og i relation til brugerens behov for hjælp. Disse to hovedelementer i al leksikografisk teori er betydeligt vigtigere end den førnævnte fejlprocent, og også vigtigere end en ofte antaget eller påstået fuldstændighed. For man kan vende det om og sige, at en hvilken som helst leksikografisk definition er ufuldstændig, hvis man som ideal vil oplyse alt om et lemma. Kvalitetsbedømmelse, det er tesen i bidraget, kan også i forhold til en antaget fuldstændighed kun foretages under hensyntagen til brugertypen og dennes forudsætninger og de behov, som det leksikografiske værk ønsker at dække, fx hjælp ved receptionsproblemer, tekstproduktionsproblemer, oversættelsesproblemer eller videnstilegnelsesproblemer.

Litteratur

- Anderson, Nate 2006: Experts rate Wikipedia's accuracy higher than non-experts. I: *Arts Technica*.
(<http://arstechnica.com/news.ars/post/20061127-8296.html>) (februar 2007)
- ASCHEHOUGS LEKSIKON 2007 = *Aschehougs Leksikon*.
(<http://www.aschehougslleksikon.dk>)
- Bergenholtz, Henning 1994a: Faglige oplysninger i monolingvale betydningordsbøger. I: *LexicoNordica 1*, 13–26.

- Bergenholtz, Henning 1994b: Hvorfor ikke skrive af? Anmeldelse af: Leiv Flisnes: *Musikkordboken*. [Oslo]: Tano 1992. I: *LexicoNordica 1*, 249–251.
- Bergenholtz, Henning 1998: Das Schlaue Buch. Vermittlung von Informationen für textbezogene und textunabhängige Fragestellungen. I: *Symposium on Lexicography VIII. Proceedings of the Eighth International Symposium on Lexicography May 2–5, 1996 at the University of Copenhagen*; ed. by Arne Zettersten/Jens Erik Mogenssen/Viggo Hjørnager Pedersen. Tübingen: Niemeyer, 93–110.
- Bergenholtz, Henning/Uwe Kaufmann 1996: Enzyklopädische Informationen in Wörterbüchern. I: *Theorie der Semantik und Theorie der Lexikographie*. Hrsg. von Nico Weber. Tübingen: Niemeyer, 168–182.
- Chesney, Thomas 2006: An empirical examination of Wikipedia's credibility by Thomas Chesney. I: *First Monday*, 11, 11 (November 2006) (http://firstmonday.org/issues/issue11_11/chesney/index.html) (februar 2007)
- DEN DANSKE ORDBOG 2003–2005 = *Den Danske Ordbog. Bind 1–6*. København: Det Danske Sprog- og Litteraturselskab/Gyldendal.
- DEN STORE DANSKE ENCYKLOPÆDI 2004 = *Den Store Danske Encyklopædi*. CD-ROM edition, København: Gyldendal.
- DUDEN GWDS³ 1999 = *Duden. Das große Wörterbuch der deutschen Sprache in zehn Bänden*. 3., völlig neu bearb. und erw. Aufl. Hrsg. vom Wissenschaftlichen Rat der Dudenredaktion. Mannheim/ Leipzig/Wien/Zürich: Dudenverlag.
- Experts Rate Wikipedia's Accuracy Higher Than Non-experts (2006): 889 forskellige meningsytringer om Chesney (2006) på adressen: http://www.digg.com/software/Experts_Rate_Wikipedia_s_Accuracy_Higher_Than_Non_experts (februar 2007)
- Finin, Tim 2006: On evaluating the credibility of Wikipedia articles. I: <http://ebiquity.umbc.edu/blogger/2006/11/23/on-evaluating-wiki-dedias-credibility/> (februar 2007)
- GENTEKNOLOGISK ORDBOG 1992 = Uwe Kaufmann/Henning Bergenholtz: *Genteknologisk ordbog. Dansk-engelsk/engelsk-dansk molekylærbiologi og DNA-teknologi*. København: Gad.
- GYLDENDALS LEKSIKON 2007 = *Gyldendals online Leksikon* (<http://www.gyldendalsleksikon.dk/leksikon/leksikon.htm>) (februar 2007)
- MUSIKKORDBOKEN 1992 = Leiv Flisnes: *Musikkordboken*. [Oslo]: Tano.

- MUSIKORDBOGEN 2007 = Inger Bergenholtz i samarbejde med Richard Almind og Henning Bergenholtz: *Musikordbogen*. Århus: Handelshøjskolen i Århus. (www.musikordbogen.dk)
- NORSK ORDBOK 1994 = *Norsk ordbok. Ordbok over det norske folke-målet og det nynorske skriftmålet*. Band III. Flusker–Gigla. Red. av Reidar Bø/Arnbjørg Hageberg/Laurits Killingbergtrø/Sigurd Norlie/Gunnar Pedersen. Oslo: Det Norske Samlaget.
- NORSK RIKSMÅLSORDBOK 1995 = *Norsk Riksmålsordbok*. Utgitt av det norske akademi for språk og litteratur. Utarbeidet av Trygve Knudsen, Alf Sommerfelt og Harald Noreng. Bind V. Første tilleggsbind *A–hogstplass*. Bind VI. Annet tilleggsbind *hohenstauffer–å–y*. Oslo: Kunnskapsforlaget.
- POLITIKENS MUSIKORDBOG 1995 = Inger Bergenholtz: *Politikens musikordbog*. København: Politikens Forlag.
- SOUTH AFRICAN MUSIC DICTIONARY 2000 = *Suid-Afrikaanse Musiekwoordeboek. South African Music Dictionary*. Saamgestel deur 'n Hersieningskommissie van die Suid-Afrikaanse Akademie vir Wetenskap en Kuns in samewerking met die Nasionale Terminologiese diens. Hoofredakteurs Reino Ottermann, Maria Smit. Bygestaan deur Izak Grove, Winfried Lüdemann, Heinrich van der Mescht, Caroline van Niekerk. Tweede, hersiene en vermeerderde uitgawe. Kaapstad: Pharos.
- Tarp, Sven 2006: *Leksikografien i grænselandet mellem viden og ikke-viden. Generel leksikografisk teori med særlig henblik på lærerleksikografi*. Vol. 1–2. Århus: Handelshøjskolen i Århus, Center for Leksikografi.
- Wierzbicka, Anna 1985: *Lexicography and Conceptual Analysis*. Ann Arbor: Karoma.
- Wikipedia engelsk (<http://en.wikipedia.org/wiki>) (december 2006)

Henning Bergenholtz
 professor
 Center for Leksikografi /
 Department of Afrikaans and Dutch
 Handelshøjskolen i Århus, Aarhus Universitet /
 University of Stellenbosch
 DK 8210 Århus / SA 7602 Stellenbosch
hb@asb.dk / hjbergen@sun.ac.za

Inger Bergenholtz
 cand.phil. og pianist
 Musikskolen i Kolding
 Riis Toft 12A
 DK 6000 Kolding
ibenholtz@mail.dk